

raliter est heres, que quocumque pedem infert, extremam secum desolationem trahit, si non semper temporalium certe spiritualium bonorum, ut plurim exemplis Barradius, Thomas Bozius, et alii historici testantur, et nos experientia docet.

Porro *desolatio* ista templi et urbis Jerosolymitanarum perseverabit non ad paucos annos, ut illa Chaldaica; sed usque ad *consummationem mundi*, et *finem seculorum*. Quotiescumque enim templum istud instaurare conati sunt, seu Iudei sub Juliano Apostata, seu alii alias, celestibus prodigiis semper praepediti fuerunt, teste Socrate, Ruffino, Chrysostomo, et aliis. Urbs

CAPUT X.

1. Anno tertio Cyri regis Persarum, verbum revealatum est Danieli cognomento Baltassar, et verbum verum, et fortitudo magna : intellexit sermonem : intelligentia enim est opus in visione.

2. In diebus illis, ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus.

3. Panem desiderabilem non comedti, et caro et vinum non introierunt in os meum : sed neque unguento uncus sum, donec completerentur trium hebdomadarum dies.

4. Die autem vigesima et quartâ mensis primi, eam juxta fluvium magnum, qui est Tigris.

5. Et levavi oculos meos, et vidi : et ecce vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo :

6. Et corpus ejus quasi chrysolithus, et facies ejus velut species fulgaris, et oculi ejus ut lampas ardentes, et brachia ejus, et deorsum sunt usque ad pedes, quasi species aris candentes ; et vox sermonum ejus ut vox multitudinis.

7. Vidi autem ego Daniel solus visionem : porravi qui erant mecum, non viderunt ; sed terror nimis irruit super eos, et fugerunt in absconditum.

8. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc, et non remansi in me fortido : sed et mea species mea immutata est in me, et emarci, ne habui quidquam virium.

9. Et audiui vocem sermonum ejus ; et audiens jaçebam consternatus super faciem meam, et vultus meus haeret terra.

10. Et ecce manus tetigit me, et exirex me super genua mea, et super articulos manuum mearum.

11. Et dixit ad me : Daniel, vir desideriorum, intellige verba qua ego loquer ad te, et sta in gradu tuo ; nunc enim misere ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens ;

12. Et sicut ad me : Noli mettere, Daniel, quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligentiam ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, et ego veni propter sermones tuos.

13. Princeps autem regum Persarum restituit mihi viginti et uno diebus : et ecce Michael unus de principibus primis venit in adjutorium meum, et ego remansi ibi iuxta regem Persarum.

14. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus, quoniam adhuc visio in die.

1. quoque Jerosolyma perpetuò anathemati subjecta manet : nam quæ post extracta est, et etiamnum extat, alia prorsus, et alio loco in vicinia constructa est. Et iicit ab Antichristo rursus instaurandum sit saltem aliquæ ex parte templum, et urbs, manebit nihilominus etiam tunc *abominatio*, et *desolatio*, nempe idolum Antichristi, qui in templo instar Dei sedebit, et publicè adorabitur, 2 Thessalon. 2, vers. 4. Quæ *abominatio* iterum loci excludit, et *desolatio* nem causat, et totius pauli post universi interitum portendit. Ita Suarez, et alii supra citati.

CHAPITRE X.

1. La troisième année de Cyrus, roi des Perse, une parole fut révélée à Daniel surnommé Baltassar, une parole véritable, et une grande puissance; il comprit ce qui lui fut dit; car il est besoin d'intelligence dans les visions.

2. En ces jours-là, moi Daniel, je fus dans les pleurs tous les jours pendant trois semaines.

3. Je ne mangeai d'aucun pain agréable au goût; et ni chair, ni vin n'entrèrent dans ma bouche : je ne servis même d'aucune huile, jusqu'à ce que ces trois semaines fussent accomplies.

4. Or, le vingt-quatrième jour du premier mois, j'étais près du grand fleuve du Tigre,

5. Et levant les yeux, je vis tout d'un coup, un homme qui était vêtu de lin, dont les reins étaient coints d'une ceinture d'or très-précieuse :

6. Son corps était éclatant comme la pierre de chrysanthème ; son visage brillait comme les éclairs, et ses yeux paraissaient comme une flamme ardente ; ses bras et tout le reste du corps, jusqu'aux pieds, étaient comme un aurore éclatant ; et le son de sa voix était comme le bruit d'une multitude.

7. Moi Daniel, je vis seul cette vision, et ceux qui étaient avec moi ne la virent point ; mais ils furent saisisis d'épouvante, et ils s'enfuirent dans des lieux obscurs.

8. Etant donc demeuré seul, j'eus cette grande vision : la vigueur de mon corps m'abandonna ; mon visage fut change ; je tombai en faiblesse, et il ne me démena aucune force.

9. Le bruit d'une voix retentissait à mon oreille ; et l'entendant, j'étais couché sur le visage, dans une extrême frayeur, et mon visage était collé à la terre.

10. Alors une main me toucha, et me fit lever sur mes genoux et sur mes mains.

11. Et la voix me dit : Daniel, homme de désirs, entendez les paroles que je viens vous dire, et levez-vous debout ; car je suis maintenant envoyé vers vous. Après qu'il eut dit cela, je me tins debout en tremblant.

12. Et il me dit : Daniel, ne craignez point ; car dès le premier jour qu'en vous allégeant en la présence de votre Dieu, vous avez appliqué votre cœur à l'intelligence, vos paroles ont été exaucées, et vos prières m'ont fait venir ici.

13. Le prince du royaume des Perse m'a résisté vingt - un jours ; mais Michel, l'un d'entre les premiers princes, est venu à mon secours, et je suis demeuré à près du roi des Perse.

14. Or je suis venu pour vous apprendre ce qui doit arriver à votre peuple aux derniers jours ; car cette vision ne s'accompagne qu'après bien du temps.

15. Cumque loqueretur mihi hujuscemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, et tacui.

16. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea : et aperiens os meum locutus sum, et dixi ad eum qui stabat contra me : Dominus mihi, in visione tua dissoluta sunt compages meæ, et nihil in me remansit virium.

17. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo ? nihil enim in me remansit virium, sed et halius meus intercluditur.

18. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me,

19. Et dixi : Noli timere, vir desideriorum : pax tibi : confortare, et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convulsi et dixi : Loquere, domine mihi, et quia confortasti me.

20. Et ait : Numquid scis quare venerim a te ? et nunc revertar ut praelier adversum principem Persarum : cum ego egredier, apparuit princeps Graecorum veniens.

21. Verumtamen annuntiabo tibi quod expressum est in scripturâ veritatis : et nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester.

VARIETAS LECTIIONUM.

Vers. 1. — *Vulg.* Anno tertio Cyri regis Persarum, verbum revealatum est Danieli cognomento Baltassar, et verbum verum, et fortitudo magna, intellexit sermonem, intelligentia enim est opus in visione.

Pagn. Et tempus, et intellexit verbum, et intellexit sibi in visione.

Arias. Et veritas verbum.

Vatab. Veritas in verbo ac magna vis ipsi etiam in verbo cognoscere, et in visione intelligere.

Aliqu. testis Corn. Voluptas magna.

Syri. Verus es sermo, sed magno conatu deprehendatur sermo attamen intelligens visionem.

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

Vers. 1. — *Verbum verum* ; alii, *veritas*, in abstracto, id est, verissima. *Fortitudo magna* ; alii, *voluptas*, exercitus. Hebr. est *tsaba*, quod alii capiunt pro *tsabi*, id est, *voluptas*, quasi esset sensus : Ex hac visione maximo affectu gaudio : sed obstat quod Daniel hac visione non delectatum, sed exterritum se dicit. Dicendum ergo nomine *fortitudo magna* exercitum angelorum intelligi, partim enim audivit Daniel exercitus angelorum cum suis principibus inter se pugnantes. *Pag.*, loco *fortitudinam magnam*, vel *exercitum*, veritatem tempus, quia *tsaba*, etiam illud significat cum hoc sensu : Tempus hoc magnum est, longo tempore impletur. Intelligentia enim est opus ; alii, *intelligentia ei in visione*, scilicet data est. 2. *Trium hebdomadarum diebus* ; alii, *tres hebdomadas dierum*, sed eadem est sententia : hic enim est sermo de hebdomada dierum, non annorum. 3. *Panem desiderabilem non comedи* ; alii, *panem voluptatum*, id est, *panem delectatum regum* ; et qui nomine panis intelligunt etiam cibus, id est, *panem volvunt cibum*.

ANNOTATIONES.

LYRANUS.

Vers. 1. — ANNO TERTIO CYRI, etc. Hic ponitur nova visio Daniels, et secundum opinionem communem ista visio que hic ponitur, differt ab illa quae ponitur in duobus cap. sequentibus ; sed mihi videtur quod est una tantum, ut magis patet legendi litteram. Dividitur ergo sic, quia primò, describitur excellentia hujus visionis ; secundò, exprimitur continetia ibidem revelatae veritatis ; et hoc duobus capitulis

sequentibus. Prima in duas, quia primò tangit magnitudinem hujus visionis in generali ; secundò, magis in speciali, ibi : *In diebus illis*. In prima parte primò tangit tempus quo facta est revelatio Daniels, cum dicuntur : *Anno tertio Cyri. Secundum*, revelationis magnitudo, cum dicuntur :

VERBUM REVELATUM, id est, veritas que verbo exprimitur.

DANIEL COGNIMENTO BALTHASAR. Hoc dicit, quia

Balthasar erat nomen ejus secundarium, ut patet c. 1.

ET VERBUM VERUM, ad intelligendum.

ET FORTITUDO MAGNA, ad impletandum; quia non poterat impleri nisi divina virtute et ordinatione, quia haec visio continet persecutionem Antiochi et Antichristi, et destructionem eorum, et resurrectionem mortuorum, ut videbitur.

INTELLEXENTE SERMONES, quia non tantum habuit visionem imaginariam, sed etiam intellectualem; propter quod subditur:

INTELLIGENTIA, etc., ad hoc scilicet quod aliquis dicitur propheta, sicut supra declaratum est in principio libri Psalmorum, vel potest exponi: *Intelligentia, etc., quasi dicat: Oportet intellectum homini a Deo elevari ad hoc quod talia possint intelligi et capi;*

et in hoc patet arduitas visionis in generali.

MENOCIUS.

COGNIMENTO BALTHASAR. Vide dicta c. 1, n. 7.

VERBUM VERUM, non inane vaticinium, quia pseudopropheticum esse solet.

FORTITUDO MAGNA, in Hebraeo est *takba*, id est, exercitus magnus objectus oculi mentis mee.

SERMONES, per vimam interprete angelo, c. 11, n. 2.

INTELLEGENTIA, etc., quasi dicat: Involuta erat visio, nec illam absque angelii interpretatione intelligere possebatur.

TIRINUS.

VERBUM, id est, visio non ficta, non in sonnis, ut precedentes aliquot, c. 7 et 8. Daniel exhibet, sed re ipsa et in veritate, atque in plena vigilia; patet ex v. 7 et seq.

ET FORTITUDO MAGNA, Hebraice, *takba*, id est, exercitus magnus, militia multa, nempe angelorum, fuit objectum visionis Daniels. Licit enim de uno solim angelo meminerit Iudea Scriptura, tamen dubium non est, illi una tanquam principi plures ascelas, socios, immo exercitus adiunxisse; et hoc innuit vox *multitudinis*, v. 6.

LYRANUS.

VERS. 2. — IN DIERIS ILIAS, etc. Ille ponitur excellentia hujus visionis magis in speciali: et hoc duplèciter, primum, ex parte Daniels videntis, secundo, ex parte angelii apparentis, ibi: *Dei autem, etc.* Magnitudo autem visionis ex parte Daniels ostenditur in devota preparatione ipsius ad hanc visionem, et hoc per lucum, jejunium, et orationem, et hoc est quod dicitur hic: *In diebus, etc. Peccata, et miseriae populi Israel.*

MENOCIUS.

LUERAM, quod templi instauratio à vicinis gentibus impedita esset, neque possem aliud à rege edictum ad continuandum opus impetrare, quia Cyrus ad bellum

VARIETAS LECTORUM. A vers. 4 ad 6.

Syr. *Juxta fluvium Eupratem.*

Arab. Itaque contigit anno decimo octavo, die vigesimo quarto.

5. — Vulg. Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce

Scythicum profectus erat, et Cambyses ejus filius, qui regni administrationem obtinebat, iudeos non amabat.

TIRINUS.

LUERAM, ob præpeditam dolis hostium, templi Jerosolymitanū à Cyro concessam instauratiōnem, 1 Esdr. 1 et 4, et quod non possem à Cyro jam ad bellum Scythicum profecto remedium tantis malis depescere: à Cambysē verò ejus filio, et regni interim administrator, sed Judeis partim addicto, nihil opis sperarem. Unde ad Deum, unicūm et ultimum miseris refugium, jejunii, et precibus sollicitandum me contuli.

LYRANUS.

VERS. 3. — PANEM DESIDERABILEM, id est, cibum delicatum, quia nomine panis in Scripturā intelliguntur omnis cibus.

NON COMEDI, ET CARO; et hic patet magnoitudo austeritatis ex parte cibi et potūs. Per hoc autem quod dicitur, quod in tribus hebdomadis non comedit talia ex devotione, innuit Scriptura quod aliis temporibus talibus utebatur. Ex quo etiam ulterius patet quod tune non terebat tantam austeritatem in uesti, quantum tenuerat in juventute suā, quando bibebat solim aquam, et comedebat legumina, ut dictum est c. 1. Cuius ratio est quia Daniel jam erat in tantā auctoritate, quod non poterat habere virtuscula in quibus non essent aliqui sibi illicita. Et iterum, quia jam erat senex, cùm à tempore sua transmigrationis in Babylonem jam pertransiissent 69 anni, et esset in 70, ut magis explicabitur infra. Tanta autem austeritas non est servanda in senectute, quando passiones sunt emolumenta et corpus debilitatum, sicut in juventute quando viginti passiones.

SED NEQUE UNGUENTO. Unguentum hic accipitur pro lacrymis aliquicis arboris aromaticae, quia talibus uegetur in terra illa contra intertemperie caloris, et ad conservandum bonam dispositionem corporis.

MENOCIUS.

PANEM DESIDERABILEM, id est, cibum aliquem delicatum, sed qualem jejunantes comedunt.

NEQUE UNGUENTO UNCUS SUM. Solabant enim jejunantes ab omni deliciarum genere abstinere, in quibus unguenta et balnea erant orientalibus populis usitata.

TIRINUS.

PANEM DESIDERABILEM, id est, delicatum, primarium, regium, nos coevi, contentus pane cibario et vulgo, inquit sanctus Hieronymus. CARO ET VINUM NON INTROIEBUNT IN OS MEUM. Notent hoc nostri novantes, nec adeò petulantem reprehendant ciborum in jejunio delectum.

VARIETAS LECTORUM. A vers. 4 ad 6.

Syr. *Juxta fluvium Eupratem.*

Arab. Itaque contigit anno decimo octavo, die vigesimo quarto.

5. — Vulg. Et levavi oculos meos, et vidi; et ecce

vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo.

Arias. Lumbi ejus accincti massā auri obrizi.

Vatab. Cujus femora cincta fuerunt.

Sept. Vestitus Baddin, etc., auro ophaz.

Theodor. Veste præcipua.

Syr. Indutus magnificentissimis vestibus, etc., præcincti erant majestate gloria.

6. — Vulg. Et corpus ejus quasi chrysolithus, et facies ejus velut species fulgoris, et oculi ejus ut lampas

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

VERS. 4. — *Juxta fluvium magnum.* Alii: *Juxta ripam, manum.* Hebr. enim est *ghal iad*, sed *manus* metaphorice sumitur pro ripā, littore mari aut fluvī. *Qui est Tigris?* Aliquid: *Qui est Euphrates?*; sed recte Hebr. est *chiddekel*, id est, Tigris; vocatur autem *Tigris* ob velocitatem cursus à tigride animali mirabilis celeritate, fluvius enim rapidissimus et celerrimus. 5. *Vestitus lineis.* Syr. *Indutus magnificentissimis vestibus.* 6. Sept. *Vestitus Baddin.* Ammon illud *Baddin* tunicam variam vocat; Theodor. eam præcipuum. *Et renes ejus accincti sunt auro obrizo;* Sept. *Auro ophaz.* In Hchre pro *obrizo* est *ophaz*, à verbo *phazaz* quod significat roboreare, unde *aureus ophaz*, sive *obrizzo*, id est, aurum omnibus gradibus suis absolutum. 6. *Corpus ejus quasi chrysolithus;* illi: *Tharsis*: *Chrysolithus* enim est auro similis cum marini coloris similitudine, inquit D. Isidor., unde aliqui verterunt: *Sicut Tharsis*, et quia hæc gemma varii coloris est, verit. Syr.: *Vultus ejus erat varius.*

ANNOTATIONES.

LYRANUS.

VERS. 4. — DIE AUTEM VIGESIMA, etc. Ille conquerit exprimit excellentiā visionis, ex parte angelī apparentis; et primum, describitur ipsius angelī apparentis insollitus fulgor; secundū, videntis terror; ibi: *Vidi autem ego Daniel.* In prima parte dicitur sic: *Die autem, etc.* Ubi designatur tempus determinatum hujus visionis, non solū quantum ad annum, sicut in principio hujus cap. dictum est, sed etiam quantum ad diem determinatum. Notatur etiam consequenter locus, cum dicitur :

Eram Juxta fluvium, etc. Ille est unus de quatuor fluminibus paradisi, et nominatus sic à velocitate cursus à tigride, quæ est bestia velocissima.

MENOCIUS.

MENSIS PRIMI, qui nisan dicitur, et marcio nostro respondet, ut sapientia supra dictum est.

ERAM JUXTA FLUVIUM, etc., aut reipsa, aut per visionem imaginariam; prius est probabilius, ut patet ex n. 7.

LYRANUS.

VERS. 5. — ET LEVAVI OCULOS MEOS, corporis, scilicet et mentis.

ET VIDI, visione intellectuali et corporali.

ET ECCE VIR UNVS, id est, angelus apparet in specie viri.

VESTITUS LINEIS, ubi primum describitur cum quantum ad extrinsecus quadrum vestimentum album, vel lineum, quo designatur puritas angelica, et quadrum cingulum, cum dicitur:

ET RENES EJUS ACCINCTI ZONA EX AUBO OBRIZO. Instar ducis armati, et expediti ad præsum. Haec zona symbolum est aurea charitatis, tum in Deum, pro quo renes, id est, concupiscentia carnalis et mundanam, libentes Machabæi constringebant; tum in proximos suos, pro quibus bella suscepserant. Erat et symbolum regie dignitatis, que sacerdotali muneri in Machabæis conjuncta fuit; balteus enim aureus olim insigne erat regum.

ardens; et brachia ejus, et quæ deorsum sunt usque ad pedes, quasi species aëris candentis; et vox sermonum ejus ut vox multitudinis.

Pag. Sicut Tharsis, et facies ejus velut aspectus fulgoris, etc., sicut color aëris, etc.

Sept. Et brachia ejus et crura.

Syr. Cujus aspectus erat varius, et formam non habebat.

Arab. Vir indutus vestibus honoris.

MENOCIUS.

VIR UNVS, angelus quem virum vocat, quia humana species apparbat.

VESTITUS LINEIS, candida veste, qui angelorum habitus esse solet: sic apparent Math. 28, 5, et Luc. 24, 4.

ACCINCTI AUBRO, id est, zonā aurea.

OBRIZO, id est, purissimo: vide dicta Job. 31, 14.

TIRINUS.

ECCE VIR UNVS, id est, angelus specie viri, verissimiliter Gabriel, qui et præcedentibus capitibus Daniels apparuit, et à Deo speciem curam Judeorum capi- viron accepisse videtur; ita Theodoreus, Carthusianus, Pelerius, et à Lapide,

VESTITUS LINEIS, id est, vesti linea, seu byssina, sed tenui, et subtili, per quam corpus angelii transpareret, ut dicitur vers. 6. Porro vestis linea designabat non solū angelicum puritatem et innocentiam, sed etiam dignitatem sacerdotalem Machabæorum principum: quorum bella, victorias, gloriae et majestatem Daniels præsumptivus Gabriel advenierat. Quæ quia typus et figura erant bellorum, victoriarum et triumphorum, quos Christiani relati olim erant de idololatriis, aliisque infidelibus et Ecclesiæ persecutoribus, ille Christus simili specie et ornato, quo hic Gabriel Daniels, apparuit, Apoc. 11, v. 15, Joanni, ut illi easdem Christianorum victories ac triumphos jam instantes alius inculceret.

RENES EJUS ACCINCTI ZONA EX AUBO OBRIZO. Instar ducis armati, et expediti ad præsum. Haec zona symbolum est aurea charitatis, tum in Deum, pro quo renes, id est, concupiscentia carnalis et mundanam, libentes Machabæi constringebant; tum in proximos suos, pro quibus bella suscepserant. Erat et symbolum regie dignitatis, que sacerdotali muneri in Machabæis conjuncta fuit; balteus enim aureus olim insigne erat regum.

LYRANUS.

VERS. 6. — *Et corpus eius quasi chrysolithus.* Est autem chrysolithus lapis coloris marini, et habet scintillas aureas. Per tale igitur corpus intelligitur colum, quod est proprium mobilium angelorum, quia corpus angelorum non informatur ab eo, sed tantum moveatur. Color autem maris, qui est in chrysolitho, similis colori cœlesti. Per scintillas aureas intelligo stellas que sunt in celo. Tertiū describit angelum apparentem quantum ad extremitates, dicens :

Et facies eius, etc., in quo notatur excellentia glorie angelicæ.

Et oculi eius ut lampas ardens, in quo notatur perspicacia.

Et brachia eius, et que deorsum, etc., in quo significatur fortitudo angelii ad operandum per brachia, et ad mouendum se de loco ad locum per pedes.

Et vox sermonum eius, ut vox multitudinis. In quo designatur efficacia virtutis eius ad docendum homines de oculis, et revealandum veritatem, quia unus angelus potest plus docere quam multitudine hominum seu doctorum. Ad evidenter autem maiorem predictorum considerandum quod angelii apparent hominibus in corporibus assumptis ad instruendum eos familiaris de oculis, et ideo per proprietates corporis assumpti significantur proprietates angelii spirituales, ut dictum est.

MENOCIUS.

Chrysolithus, gemma est auro colore translucens. Vide Plinius.

Lampas, fax.
Et que deorsum, tibiæ nimirum et pedes.

Ut vox multitudinis, magna et confusa, quale solet

VARIETAS LECTIONUM. A vers. 7 ad 9.

VERS. 7. — *Vulg.* Vidi autem ego Daniel solus visionem; porrò viri qui erant mecum, non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum.

Sept. Fugerunt in timore.

Arab. Obruti stupore fugerunt cum formidine.

8. — *Vulg.* Ego autem relutus solus vidi visionem grandem hanc; et non remansi in me fortitudine, sed et species mea immutata est in me, et emareui, nee habui quidquam virum.

Pagn. Et vis mea immutata est in me propter corruptionem, et non retinui fortitudinem.

Arias. Vis mea versa est in me.

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

VERS. 7. — *Fugerunt in absconditum, scilicet terrefacti;* unde alii vertunt: *Fugi in timore: species mea immutata est;* alii: *Et formas meæ bonitas versus est in deformitatem, in corruptionem,* id est, corruptus est decor meus. Unde Arab. *Immutatus est vultus meu.* 9. *Jacobam consternatus;* alii: *Gravi somno dejectus sum.* Hebreos est enim, *haithi nirdam,* id est, cedidi semi mortuus, et exanimatus in faciem.

ANNOTATIONES.

LYRANUS.

VERS. 7. — *VIDI AUTEM EGO DANIEL.* Hic conquerenter ponitur videntium terror, et primum ponitur eorum trepidatio. Secundum, angelii confortatio. Tertio, fuga. Dicit igitur primum sic: *Vidi autem ego*

Daniel. Perfectè, scilicet, quia non solum vidit angelum apparentem, sed audivit eum loquentem, et intellexit. Alii enim viri qui erant cum Daniele videbunt solum angelum apparentem, ex cuius visione territi fuerunt, et ideo dicuntur hic non vidiisse vi-

esse multitudinis, et aquarum murmur, cui vox Dei et angelorum comparari solet. Ezech. 1, 24, et c. 43, 2, et Apoc. 1, 15, et 14, 2, et 19, 1.

TIRINUS.

Corpus eius quasi chrysolithus, id est, aureus lapis, auro, vel potius solari colore translucens, adeoque fulgens, et quasi ardens, ut aurum cum eo collatum albicare videatur, inquit Plinius, et Anselmo Boetius Radolphi II imp. nobilis gemmarius. Significat in angelō spiritualē et coelestem naturam, in Machabeis, et Christianis regnum animalium, virtutem, gloriam.

Facies eius velut species fulgeris. Angelicum notabiliter splendorem, maximè ex aspectu Dei; zelum quoque, terrorem, iram Machabaorum et Christianorum contra hostes Dei; denique in bello acrimoniam, ardorem, et celeritatem. Verè fulmina belli Machabaei. *Fulminatrix legio Christianorum celeberrima* sub Marco Aurelio Antonino imperatore. Et filii Zedekai similes ob causas vocati a Christo *Bonarij,* id est, filii tonitru, nempe tonantes, et fulminantes.

Oculi ut lampas ardentes, in angelō claritatem lumine glorie, in Machabeis et Christianis prudenter, industria, vigilantiam.

Brachia robusta et fortitudinem; crura et pedes celeritatem; *quasi ex are polito et terso,* ut est Hebrewi, ideoque *candente,* seu albicante et *falgente,* ut Sept. notant prompta, terfa et splendida semper arma.

Vox sermonum eius ut vox multitudinis. Nempe magna, multiplex, confusa, magnum sociorum numerum, auxiliorum copiam, virum multitudinem arguit. Ita ferè sanctus Dionysius, Gregorius, et alii SS. Patres.

Varietas lectionum. A vers. 7 ad 9.

Vatab. Neque reliqua facta est in me virtus, et forme meæ bonitas versus est in deformitatem.

Sept. Gloria mea conversa est in corruptionem.

Syr. Viribus destitutus sum, pœcordia mea voluntata sunt ad interitum, neque manserunt in me vires.

Arab. Immutatus est nitor meus.

9. — *Vulg.* Et audiui vocem sermonum eius; et audiens jacobam consternatus super faciem meam, et vultus meus haecbat terre.

Pagn. Erat soporatus.

Arias. Super facies meas.

Vatab. Velut gravi somno dejectus sum.

Sept. Et audiens eum eram compunctus.

Arab. Supplicare coepi vultu humo haerente.

LYRANUS.

Daniel. Perfectè, scilicet, quia non solum vidit angelum apparentem, sed audivit eum loquentem, et intellexit. Alii enim viri qui erant cum Daniele videbunt solum angelum apparentem, ex cuius visione

COMMENTARIA. CAPUT X.

sionem : quia angelum roquentem non audierunt, nec intellexerunt ea que fuerunt revelata Danieli; et hoc est quod dicitur hic: *Porrò viri, etc.* Et patet ex dictis usque ibi.

MENOCIUS.

Sed terror nimius, etc.; licet enim angelum non viderint, splendorum tamen aliquem, et vocis murmur audierunt.

LYRANUS.

VERS. 8. — *Et non remansit in me fortitudo,* quia terror reddit membra exteriora frigida et trementia: proper recursum spiritum, et sanguinis ad cor, quia talis recursus fit in passione timoris.

Sed etiam species, etc., quia ex timore pallor can-

VARIETAS LECTIONUM. Vers. 10, 11 et 12.

Vulg. Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea, et super articulos manus mearum.

Pag. Movere fecit me super me, et super palmas manus mearum.

Arab. Extremos pedes meos.

11. — *Vulg.* Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba, que ego loqueror ad te, et sta in gradu tuo; nunc enim sum missus ad te. Cumque

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

Vers. 10. — *Erectit me;* alii: *Movere fecit me super me:* est enim in *hiptael vategiheni,* fecit me moveri, erigi. *Super palmas manus mearum;* alii: *Super extremos pedes meos.* Utrumque verum est. 11. *Sta in gradu tuo;* alii: *Sta super stare tuum,* scilicet ut stare ante solebas. 12. *Quo possisti cor tuum ad intelligendum;* alii: *Dedisti.* Hebrei, quo Latini dicunt animum adiungere, animum adjungere, applicare. *Propter sermones tuos;* alii: *In verbis tuis,* nempe deprecatiois. Editio cui Hieron. adiicit commentator habet: *Et ingressus sum ad verba tua;* ac si dicat, ubi tu copisti lacrymis, et jejunis Dei implorare misericordiam, accepi ego occasionem in conspicu Dei, ut cum pro te deprecare.

ANNOTATIONES.

tem animalia stant super pedes facie inclinante ad terram.

Cumque dixisset, etc. Quia immutato facta in corpore ex precedenti timore nondum adhuc transierat.

MENOCIUS.

VIR DESIDERIORUM. Vide dicta c. pœc. n. 23.

STA IN GRADU TUO; sta rectus, ut stabas ante visio- nem.

STETI TREMENS; erectus quidem sum in pedes ejus voce aliquantulum recreatus, sed adhuc tremebam mutu.

LYRANUS.

VERS. 12. — *Et ait ad me,* quia non apparui ad male facientium tibi, sed magis ad docendum te illa que desideras scire, et hoc est quod subditur,

Quia ex, etc., illa que pritis videras, c. 8, et non intellexeras ad plenum, ut dictum fuit super illud verbum in fine c. 8: Stapebam in visione, et non erat qui interpretaretur. Vel aliter: Ad intelligendum, scilicet voluntatem Dei circa ea que sunt ventura populo, et quasi in idem redit.

UT RE, etc., ut per hoc oratio tua cithis exaudiretur coram Deo, et per consequens divina veritas tibi revaleretur.

EXAUDITA SUNT, etc., scilicet de redditu populi de ea-

privitate Babylonica. Sed contrarium videtur, quia mentum tolleretur, et fuit exauditus, et hoc est quod dicit angelus : *Et ego veni, etc., annuntiare scilicet tibi quod tua petitio sit exaudita.*

MENOCRUS.

POSUISTI COR TUUM, ANIMUM ADJECISTI.

Ut te affligeres, per jejunia, preces et genitius. Vox affligeris referenda est ad *possisti*, quasi dicat : Posuisti cor tuum ut te affligeres, et per afflictiones intelligentiam asserquereris, cur scilicet instauratio urbis impeditur, et quandam tollendum esset impedimentum.

SERMONES TUIOS, PRECES TUAS.

TIRINUS.

Ex die primo, etc., id est, ex quo animus adjecisti, *ut te per jejunia, preces, genitius et lacrymas affligeres*, et hac via intelligentiam à Deo impetrare, quo modo, quā ratione, quo tempore obviam eundum esset recentibus maliis quā podium tuum premebas, et te anxiū reddebas, ex tunc, inquam, *exaudierte sunt preces tue, et ego iussu Dei ad te veni propter sermones tuos*, id est, ad res quae te tuosque concernunt, tibi explicandas; sed, quoniam totis jam tribus hebdomadiis id effectu dare potuerim, in morā fit princeps regni Persarum.

VARIETAS LECTIONUM. A vers. 15 ad 18.

Vers. 15. — *Vulg.* Princeps autem regni Persarum restituit mihi viginti et uno diebus; et ecce Michael unus de principib⁹ primi⁹ venit in adiutorium meum, et ego remansi ibi iuxta regem Persarum.

Arias. Stans contra me, etc., unus principum primorum, etc., apud reges Paras.

Sep. Ibi reliqui ipsius cum principe regni Persarum.

Syr. Retardatus ibi.

14. — *Vulg.* Veni autem ut docerem te quae ventura

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

Vers. 13. — *Et ego remansi ibi juxta regem Persarum;* ali : *Et ibi reliqui ipsum cum principe regni Persarum :* Ac si dicat Angelus; ad te equidem veni, sed reliqui in conspectu Dei archangelum Michaelem disputantem cum angelo custode regni Persarum, et utriusque verso recta est; nam pro remansi, in Hebr. est notarti, iatara, quod utrumque significat, et remanere, et relinquerre; ab eo deducitur, methar quod nomen significat reliquias, et fines arcis, quōd ibi maneat emissio sagittis. In illis autem verbis : *Et ego remansi, illud et causale est, quasi dicas : Propterea ego remansi;* reddit autem causam non proximum, sed superiorum verborum; non enim est sensus: Quia ille venit in auxilium meum, *ego remansi*, nam propterea debat cito, sed quia *princeps regni Persarum restituit mihi, ego tamē remansi* ad medium me expedivissem, nisi Michael princeps noster open mihi tulisset; ubi ali⁹ legunt : *Regem Persarum;* ali⁹ legunt : *Reges Persarum;* est enim Hebr., malche paras; fortè Cyrus regem Persarum, vocant reges, ob multa regna que possidebat, aut de eo et Cambyses loquuntur. 14. *Adiuc visio in dies est,* Vatab. explicat: *Nam visum meum extenditur ad multa tempora.* 15. *Et tacui :* ali⁹: *Compunctus.* Hebr. *venelanti,* sed Sept. dixerunt : *Compunctus sum;* sed eum codem sensu : significant enim sicut *Vulg.* cum ita attonitum, ut loqui non potuerit.

LYRANUS.

Vers. 15. — PRINCIPES AUTEM REGNI PERSARUM, etc., ad evidenter hujus considerandum quōd angel⁹ qui prasunt diversi⁹ provinci⁹, dicuntur principes illarum, et hoc rationabiliter : quia sunt solliciti de bono eorum, idē nominatur ordo ipsorum hic, scilicet ordo principatis. Considerandum etiam quōd sicut uni todi provincie praest̄ unius angelus bonus, quasi princeps ad procurandum bonum illius provincie, ita praest̄

unus angelus malus quasi princeps ad inducendum homines illius provincie ad malum. Dicentur igitur aliqui quōd iste princeps Persarum fuit angelus malus, qui filios Israel incitatbat ad remanendum in Babylonie ex carnalitate quidam, rationibus praedictis; et idē dicitur hic quōd restituit 21 diebus orationem Danielis, qui orabat pro redditu populi in Jerusalem, et per consequens restituit angelus bonus qui presentebat orationem Danielis coram Deo : et hoc est quod angelus

loquens Danieli dixit : *Princeps regni Persarum restituit mihi 21 diebus, tantum enim temporis duravit oratio Daniels, et afflictio, ut patet ex predictis. Beatus autem Greg., 16 lib. Moralem, dicit quod fuit bonus angelus, qui praezat regno Persarum, qui videbat ex mansione illorum Israel in Perside multos de Persis et Medis converti ad cultum, et fidem unius Dei, et idē interpellabat Deum ut remanerent in Perside, ostendens in conspectu Dei bona que ex hoc devenerint, et sic angelus sanctus dicitur resistere angelō sancto, qui representabat Daniels orationem de contrario coram Deo. Non tamen inter angelos sanctos est contrarietas voluntatis simpliciter, quia voluntates eorum sunt conformes divina voluntati, quam tamen de futuri ignorant quid Deus velit, idē aliquando consulendo Deum de aliquo futuro circa populos quibus presunt, allegant merita contraria, et sic dicuntur resistere ad invicem, sed quando revulatur eis super hoc divina voluntas, simpliciter concordant in ea.*

Et ECCE MICHAEL UNUS DE PRINCIPIB⁹, etc. Quia erat superior angelus who loquebatur, quia erat princeps totius synagoge, sicut est modo princeps totius Ecclesie, et idē non solū praezat filii Israël qui erant in Perside, sicut ille qui loquebatur Danieli, sed etiam praezat omnibus filiis Israel ubiquecumque essent, et idē procurabat bona filiorum Israël ubiquecumque : propter quod adiuvit illum angelum, qui praezat uni coram, scilicet eorum qui erant in Perside, et hoc est quod subdit de Michaela : *Venit in adiutorium meum.* Sequitur :

Et EGO REMANSI IBI, id est, coram Deo offerens preces tuas.

JUSTA REGEN PERSARUM, id est, juxta angelum qui praezat Persis, milii resistenter modo praedicto. Hoc autem dixit angelus Danieli ad ostendendum quare tantum tardaverat ad denuntiandum exauditionem sua orationis.

ESTIUS.

PRINCIPES AUTEM REGNI PERSARUM, etc. Et infra, v. 20, habetur etiam de principe Gracorum, ubi et de Michaeli specialiter dicti ipso Gabriel (qui hie loquitur ad Danielē) : *Nisi Michael princeps vester.* Ex quibus discimus etiam integris regnis, seu gentibus, quin etiam infidelibus (quales tunc erant Perse et Græci) à Deo propositos esse angelos, quorum cura regnilla, seu gentes gubernantur et diriguntur. Discimus etiam Michaelen archangelum fuisse principem Iudei populi, sive synagoge : quem euendum post repudium synagoga factum similiiter prefectum Ecclesia multis modis probabile est; tum ex Apocalysi Joannis, tum ex recepta in Ecclesia sententiā, sicut legitim in officio divino : *Archangelo Michael constitut⁹ re principem super omnes animas suscipiens, et alia similia.* Quod autem dicitur princeps Persarum restituit Gabrieli archangelo, qui ad Danielē loquebatur, et alterum adversus alterum fuisse prælatum, non tantum est bellum aliquod geri inter celestes illos spiritus, inter quos summa pax est et animorum con-

sensio in Deo ; sed lignata locutione significatum est quilibet angelum, qui vel homini, vel regno prepeditus est, summa curā et studio instare pro parte sibi conniassā, donec per revelationem is constet de divina voluntate aliquid diversum ordinante. Et potest intelligi quod princeps Persarum restituit viginti et uno diebus, scilicet, quia diebus illis evolutis, tempus erat ut bonum Iudeorum prævaleret, deficiente bono Persarum. Unde et additur : *Et apparet princeps Gracorum;* videlicet quia per Græcos potentia Persarum prostrata est. Nilominus præter Cassianum etiam Rupertus principem Persarum malum angelum intellexit. Imo et Thom., p. 4, q. 415, art. 8, videtur inuenire Hieron. similiter sensisse. Sed non exprimit Hieron. bonus fuit an malus. D. Greg., l. 17 Moral., c. 8, ubi hum. locum tractat, concludit : *Omniū angelorū unam esse victoriam, sui super se opificis voluntatem summam : quam, inquit, dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nunquam volunt.*

MENOCRUS.

PRINCIPES AUTEM PERSARUM, etc. Excusat angelus tarditatem suam, quod primā die mensis ad Danielē missus, vicesima quartā veniret. Porro princeps Persarum est angelus Persidis prius.

RESTITUIT MIH. Gabriel enim nos volebat, et Deum rabat in Iudei omnes ex captivitate redirent in patriam. È contrario angelus Persarum volebat aliquos, aut multos è Iudeis in Perside remanere, ut ex eorum consuetudine in bonis moribus Perse proficerent, et si fieri posset, per Iudeos verum Deum agnoscerent.

MICHAEL UNUS DE PRINCIPIB⁹, id est, primus inter principes.

IN ADIUTORIORUM MEUM. Ut pluribus allatis rationibus, in majoriori vi quod volerimus obtineremus.

ET EGO REMANSI. Quasi dicit : Haec est causa more, quia scilicet princeps Persarum restituit mihi, idē ego tamē detenus sum.

TIRINUS.

PRINCIPES REGNI PERSARUM contraris precibus et rationibus tua postulata subvertente conatus est, atque ita mihi RESTITUTUS hucusque totis VIGINTI ET UNO DIEBUS.

Potes quisnam hic princeps regni Persarum. Judei et haeretic⁹ dicunt fuisse Cyrus, vel Cyri filium Cambyses, Rupertus, et Cassianus, et Prosper, fuisse demonem à Lucifero prepositum regno Persarum turbando et everiendo. Sed dico cum S. Dionysio, Basilio, Clemente Romano, Gregorio Nazianzeno citatis a Molinā, item cum S. Hieron., Theodor., S. Thomā, Lyrano, Carthusiano, Peperio, Fernando, et aliis, fuisse bonum angelum à Deo prepositum regno Persarum tutando et promovendo. Sicut enim ex infinito ordine angelorum præsidies et custodes assignati sunt singulis hominibus, ita singulis provinciis, et regnis ex tertio ordine, nempe principiatus, assignati sunt tutores angelii, et hi vocantur hic principes unus Persarum, alter Gracorum, alii alijrum nationum, inquit idem Molina.

Petes secundo, si bonus fuit angelus, cur restituit Gabriel? Respondeo: Quia alteri illorum, vel etiam utriusque, nequissimis innoterat absoluta voluntas Dei, et variae rationes occurribant tam unum alteri istud expedire; v. g., optabat rogabatque Gabriel ut iuxta precem Danielis, omnes Judei, etiam qui reliqui manserant, e Babylonie in patriam primo quoque tempore remitterentur, item ut templum Jerosolymum ex Cyri decreto quārumque instauraretur. Opponebat angelus Persarum, divinæ justitiae conformius esse, ut qui tot sceleribus Deum offendissent, neque adhuc desinerent offendere, diutius severiusque punirentur. Respondenti Gabrieli, jam deceverre Deum ut in Iudeam remigrarent, templumque instaurarent, exceptum opus ab iis qui primo anno Cyri se cōtranstulerant, non posse sine probro etiam Dei opus benè inchoatum praeclidi vel intermitte, respondebat angelus Persarum, morā aliquā magis exacui desiderium: nec inutilē esse habitationem Iudeorum in Perside et Chaldaea: multos enim gentilium per Iudeos ad agnitionem et cultum unius veri Dei paulatim traducit. Replicanti Gabrieli, multos etiam Iudeorum pravā cum gentilibus conversatione pervertit: fortiores aliquos, v. g., Danielem, Nehemiam, et similes ex Babylone, et Perside ad gentilium convertendos reliquit iuri, sinuntur saltē reliqui in tutum portum remigrare: respondebat angelus Persarum, ad tam nobile opus non posse sat multos relinquī, et an non magis expediat per universum orbem dispergi precones veritatis, quam unius Iudea angulo, quasi carcere concludi? At Gabriel: Ad id servant toti Israelite qui ex decenti tribubus ē Palestinae in Assyrios educiti, per universum mundum dispersi sunt: Iudeos ex divina decreto jussos, in unam provinciam Iudea iteratō colligi, urbemque Jerosolymum et templum instaurare, ut toto universo constet, hunc esse populum Dei, ex hoc populo nascentur Christum mundi redemptorem, ad hujus populi exemplum à religio eiusmōrē colendum Deum: denique à Deo promissum id olim Abraham, Isaac, Jacob, Moysi, etc. Ita exposcere vota, merita, preces tum antiquorum Patrum, tum viventium adhuc sanctorum Nehemiam, Jesu, Danielis, etc. Cūm vero rationibus et votis adeō contrariis duī principes inter se decertant.

ECCE MICHAEL, UNUS DE PRINCIPIBUS PRIMIS, VENIT IN ADIUTORIUM MEUM: MECŪ CAUSE, MECŪ RATIONIBUS SUBSCRIBENS, INQUIT S. GREGOR. SUP.

VARIETAS LECTIOMUM

VERS. 16. — Vulg. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea: et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine mihi, in visione tua dissoluta sunt compages meæ, et nihil in me remansit virtutum.

Pagn. Conversi sunt dolores in me, et non retinui fortitudinem.

Arias. Et mens non remansit in me, versa sunt, etc.

Tigur. Per hanc apparitionem in me conversi sunt cardines mei in me, nec vires retinui.

Sept. Conversa sunt interiora mea in me.

Petes an S. Michael non sit princeps absolute pri-
mus omnium angelorum? S. Thomas, Aegidius Ro-
manus Toletus et Vasquez, dicunt primū esse tertie
hierarchie. Sed omnium aliarum hierarchiarum su-
pernum principem esse tum præstantius natura, tum
gratia et gloria dignitate, censem S. Basilius, Ruper-
tus, Laurent., Justinian., Amb., Catarinus, Molanus,
Molina, Viegas, Salmeron, Bellarm., et alii; inno Ec-
clesia tota vocat eum primatum colestis exercitū,
significum Christi, prepositum totius Ecclesie, nempe
tam colestis, quam terrestris; unde et Apoc. 12, op-
ponitur Lucifer, principiū omnium demonum princeps
omnium angelorum.

ET EGO REMANSI IBI, sic disputando, et contendingo
toto tribus hebdomadis *juxta* eundem principem, sc̄ regem Persarum. Nisi malis per regem Persarum cum
a Lapide hic intelligere Cyrum, vel Cambysem, quem
Gabriel conatus sit benevolū Iudeis fauentem
reddere. Sic enim cum coelitibus, et cum Deo res
nostras agere debemus, ut humana interim auxilia
apud eos quorum interest urgere non negligamus.

LYRANUS.

VERS. 14. — VENI AUTEM ET DOCEREM. Ex quo patet
quod non solum venerat ad denunciandum Danieli re-
ditum captivitatis, nec solum ea quæ facta sunt tem-
pore Antiochi Epiphanis; sed etiam quæ ventura sunt
in fine mundi, tempore Antichristi, ut pachit capitulo
sequenti, propter quod sequitur.

MONOCHIUS.

IN NOVISSIMIS DIES. Post adventum Christi, quando
novissima hora erit, I. Joan. 2, 18.

QUONIAM ADIUC, etc., id est, post multum tempus
implenda.

LYRANUS.

VERS. 15. — CUMQUE LOQUERETUR. Hic ponitur consola-
tio perfecta ipsius Daniels. Et dividitur in duas
partes: quia primā, facit quod dictum est; secundā,
subiungit causam suā recessus ad Daniellum, ibi: Et nunc
revertar. Circa primum dicunt sic: CUMQUE LO-
QUERETUR. Angelus scilicet hujusmodi verba.

DEICCI, etc. Quasi non potest sustinere aspectum
fulgoris angelī apparentis. Et hoc est factum ut Daniel
cognoscere fragilitatem hominis respectu virtutis
angelorum.

MONOCHIUS.

DEICCI VULTUM MEUM, etc., ex reverentia angelī
presentis.

A. A. A. vers. 16 ad 21.

Syr. Forma quedam humana tetigit, etc., voluntata
sunt in me praecordia.

17. — Vulg. Et quomodo poterit servus Domini mei
loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit
virtutum, sed et halitus meus intercluditur.

Arias. Et mens non remansit in me.

Tigur. Virtus me molō destituit, neque in me reli-
quias est factus spiritus vitalis.

Sept. Et ex tunc non stabit in me fortitudo.

18. — Vulg. Rursum ergo tetigit me quasi visio ho-
minis, et confortavit me.

Tigur. Confirmavit me.

19. — Vulg. Et dixit: Noli timere vir desideriorum:
pax tibi: confortare, et esto robustus. Cumque
loqueretur mecum, convalui, et dixi: Loquere, do-
mine mihi, qui confortasti me.

Pagn. Conforta te, et robora te.

Tigur. Omni probris metu deposito bono sis animo.

Sept. Virilitate age.

Syr. Confirmare animumque resume.

20. — Vulg. Et ait: Numquid sis quare venerim ad
te, et nunc revertaris ut prælier adversum principem

CONCORDIA ET EXPOSITIO LITTERALIS.

VERS. 16. — In visione tua dissoluta sunt compages meæ; alii: Conversi sunt dolores in me, conversi sunt
cardines mei. Hebr. tsirai, à verbo tur, quod significat firmare, ut Psalm. 153: Tu formasti me; inde deri-
vatur nomen tsir, quod significat formationem et junctionem membrorum sive compages, et hanc significa-
tionem secutus noster interpres; et recte quidem significat etiam cardinem ostii; et sic aliqui vertunt: Conversi sunt cardines mei, sed multò clarius translatū noster Vulg. Hebraizantes habent: Conversi sunt dolores
mei in me, id est, dolui; Sept.: Conversa sunt interiora mea, id est, concurvata. 17. Halitus meus intercluditur;
Alii: Mens mea non remansit in me. Hebr. nesamah, mens, anima mea; hoc est, exanimatus sum. 21. Quid
expressum est in scripturā veritatis, id est, scripturam vocat vocatum decretum quod ad modum
scripturæ fixum et firmum est, vel decretum vocat scripture, non quia scriptum erat, sed quia decreta
scribi solent.

ANNOTATIONES.

LYRANUS.

VERS. 16. — ET ECCE QUASI, etc., quia non erat
homo, sed angelus apparet in specie hominis.

TETIGIT LABIA MEA. Ut possem loqui, propter quod
sequitur. ET APERIENS OS MEUM, etc. Sequitur:

DOMINE MI, etc., id est, juncture membrorum
meorum propter defectum sanguinis, et spirituum
recurrentium ad cor, et ex passione timoris propter
visionem insolitam angelī apparentis. Sequitur,

MONOCHIUS.

QUASI SIMILITUDO FILII HOMINIS, id est, quidam
similis hominibus. Credibile est eundem angelum
fuisse, qui cum eo loquetur.

TETIGIT LABIA MEA. Significans labia prophetæ à
Deo aperiri, ut promptè et fidenter loqueretur.

DOMINE MI. Dominum, non quasi Deum, sed quasi
angelum se superiore vocali, et quasi angelus, et
quia Dei legatus erat.

IN VISIONE TUA. Simil atque te vidi.

TIRINUS.

ET ECCE, etc. Nempe Gabriel, cum videret Daniel-
em tam angustā splendidaque formā nimū percelli,
languescere, et in terram correre; assumptū vulgarem
hominis formam, et comiter eum affatus, os metu
ante et reverentia clausum tangendo distendit et
aperit; sicut olim Isaiae labia tetigit Seraphim, Isaiae 6,
v. 7. Præ se tuli ergo hic Gabriel figuram Verbi di-
vini, quod naturam induit humanam, ut homines eo
familiarius terentur.

LYRANUS.

VERS. 18. — RURSUM ERGO. Quia tunc angelus sibi
apparuit in formā humanae speciei alterū quā ante.
In potestate enim angelorum est speciem corporum
assumptorum mutare de facili. Sic autem apparuit ei

Persarum: cū ego egrederer, apparuit princeps
Graecorum.

Arab. Princeps regni Graecorum.

21. — Vulg. Verūntamen annundabo tibi quod ex-
pressum est in Scripturā veritatis: et nemo est
adjuutor meus in omnibus his, nisi Michael prin-
ceps vester.

Arias. Quod designāndum, etc., et non est unus for-
tificans se mecum.

Tigur. Necum nemo egit strenuē.

Sept. Quod constitutum est, etc., et non est unus
adherens mihi.

Syr. Quod exaratum est in libro veritatis.

LYRANUS.

angelus ad ipsum magis confortandum, propter quod
subditur:

ET CONFORTAVIT ME. Et patet littera. Sequitur,

MONOCHIUS.

QUASI VISO HOMINI. Vide dicta n. 16

LYRANUS.

VERS. 19. — CUMQUE LOQUERETUR, etc., perfecte
confortatus. Sequitur:

VIS DESIDERIORUM. Vide dicta capite præcedenti,
numero vigesimo tertio.

MONOCHIUS.

PAX TIBI. Nihil periculi est, non est quod timeas,
erant Hebrai hæc opinionē imbuti, ut existimarent se,
et Deum, aut angelum viderent, morituros, ut collig-
erit ex lib. Jud., c. 15, n. 21 et 22. Ad eam opinio-
nem videatur hic angelus respicere.

ESTRO NOBUSTUS. In Hebreo est: Robora te.

LYRANUS.

VERS. 20. — ET AIT, angelus, scilicet Danielis.

NUNQUID SCIS, etc.; quasi dicit: Ego veni ad ostend-
endum tibi orationem tuam exauditam, et ea quæ
sunt futura temporibus novissimis, ut jam dictum est,
et magis patebit infra.

ET NUNC. Hic exprimitur causa, quare oportet
eum citè recedere à Daniell, ut scilicet rediret ad in-
terpellandum coram Deo pro populo Israel; ne re-
ditus eius in Babylonie impeditur per angelum
qui præterat Persis. Et hoc est quod dicit: Et nunc
revertar, scilicet in conspectu Dei.

UT PRELIER. Quod quidem præsum est per hoc,
quid angelū qui præstat diversi gentibus, offerant
coram Deo contraria inerita ipsorum, ut dictum est.

CUM EGO EGREDERER, id est, angelus Graecorum.
Hoc autem interponit angelus locutus Daniell, quia in

principio cap. seq., faciet mentionem de bellis Persarum, et Greecorum ad invicem.

MENOCIUS.

NUNQUID SCIS QUARE VENERIM AD TE? ET NUNG REVERTAR UT PRÆLIER ADVERSUS, etc. Ut disponent, et in ratione dicere, nam hinc ad te advolavi, ut que futura sunt indicare tibi; verum quia negotium adhuc infectum reliqui, et multum est quod agam, revertar præfaturus.

CUM EGO EGREDEREM. Ut venirem ad te.

APPARUIT PRINCEPS GRÆCORVM VENIENTIS. Angelus Græciæ et Macedonie preses. Quid voluerit princeps hic, aut postulaverit, incertum; credidimus eum idem spectare, quod præses Persarum, ut scilicet Judæi non redirent in patriam, sperabat enim aliquam spiritualem communitatem olim perceptores Græcos, cum regnum Persarum (quod illum non latebat) in Macedonum potestatem venisset.

TIRINUS.

NUNQUID SCIS QUARE VENERIM AD TE? Videris id ignorare. Sed partim jam dixi, partim dicam iterum prolixius et specialius. Sed prius revertar ad te tribunal, ut iste prælium inchoatum perficiam: video enim gravius mihi certamen ab illo imminere postquam auxilio illi adventit angelus princeps Græcorum, qui me ad te egrediente, ad tribunal advenit, ut junctis viribus causam suam adversum me et vos urgant. Omnes enim in hac causa mibi adversantur, uno excepto Michaeli principe vestro, et totius Ecclesiæ preposito, ut supra dixi: Rationes enim omnes ibidem a principe Persariorum prolatæ, tangentes etiam principem Græcorum, et alios angelos aliorum regnum.

CAPUT XI.

1. Ego autem ab anno primo Darii Medi, staham ut confortaretur et roboretur.

2. Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Persia, et quartus dicitur opibus nimis super omnes: et cum invulneri diuitiis suis, concitat omnes adversum regnum Græciae.

3. Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate mutua: et faciet quod placuerit ei.

4. Et cùm susterit, conteretur regnum ejus, et dividetur in quatuor ventos coli: sed non in posterius ejus, neque secundum potentiam illius, quia dominus est: lacaberat enim regnum ejus etiam in extermos, exceptis his.

5. Et confortabit rex austri: et de principibus ejus prævalebit super eum, et dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6. Et post finem annorum fœderabuntur: filia regis austri veniet ad regem aquilonis facere amicitiam, et non oblinabit fortitudinem brachii, nec stabit semen ejus: et tradutor ipsa, et qui aduxerunt eum, adolescentes ejus, et qui confortabant eam in temporibus.

7. Et stabit de germine radicum ejus plantatio: et veniet cum exercitu, et impredictor provinciam regis aquilonis, et abutetur eis, et obtinebit.

tutelares: unde mirum non est omnes unanimiter eamdem Gabrieles causam impugnasse. Ne qui ergo novi motus exurgant, ad divinum tribunal causam meam peracturus propero. Primi tamen,

ETRANUS.

VERS. 21. — VERUMTAMEN, id est, antequam revertar recedendo a te.

ANNUNTIOBO, etc., in presentia Dei mei revelata, qua revelatio est quedam impressio divinae scientie. Annuntiabo, inquam, tibi illa que desideras scire.

ET NEMO EST, etc., seifcet que spectant ad promotionem populi Israel.

NISI MICHAEL, etc. Quia siue dictum est, Michael erat princeps synagoga generat.

MENOCIUS.

QUOD EXPRESSUM, etc. Scripturam veram vocat divinum decretum.

NISI MICHAEL PRINCEPS VESTER, populi Iudaici praeses.

TIRINUS.

ANNUNTIOBO TIBI QUOD EX Hunc à Deo decretum, et expressum est in scriptura veritatis, id est, in libro prædestinationis et voluntatis divinae, qua verissima, infallibilis et immutabilis est scriptura. In hac porro scripta sunt hæc tria, primitum, remittendum ex voto tuo in patriam reliquias etiam Judæos, templumque, et urbem Jerosolymam post patrum vestris instaurandum; secundum, variis casus obvientibus populo Persico, qui vos jam suo simufovet: tertium, variis item regibus Græcorum, at quibus longè aevum exercitabimini, maximè verò ab Antiocho Epiphane, ejusque antitypo Antichristo. Sed de his capite sequenti.

CHAPITRE XI.

1. Pour moi, dès la première année de Darius de la race des Médés, j'ai travaillé pour l'aider à s'établir et à se fortifier:

2. Mais maintenant je vous annoncerai la vérité. Il y aura encore trois rois en Perse: le quatrième s'élèvera par la grandeur de ses richesses au-dessus de tout; et lorsqu'il sera devenu si riche, il animera tous les peuples contre le royaume des Grecs.

3. Mais il s'élèvera un roi vaillant qui domaira avec une grande puissance, et qui fera ce qu'il lui plaira.

4. Et après qu'il sera le plus affermis, son royaume sera détruit; et il se partagera vers les quatre vents du ciel. Il ne passera point à sa postérité, et ne conservera point la même puissance qu'avait eue ce premier roi; car son royaume sera déchiré, et il passera à des princes étrangers, sans compter ces quatre.

5. Et le roi du midi se fortifiera; mais l'un de ses princes sera plus puissant que lui: il dominera sur beaucoup de pays, car son pouvoir sera grand.

6. Quelques années après, ils feront alliance ensemble; et la fille du roi du midi viendra vers le roi de l'aquilon pour s'allier à lui; mais elle ne s'établira point par un bras fort; et sa race ne subsistera point: elle sera livrée elle-même, avec les jeunes hommes qui l'avaient amenée, et qui l'avaient soutenue en divers temps.

7. Mais il sortira un rejeton de la même tige, lequel viendra avec une grande armée, entrera dans les provinces du roi de l'aquilon, y fera de grands ravages, et s'en rendra maître.

8. Insuper et deos eorum, et sculptilia vasa, quoque pretiosa argenti et auræ, captiva ducet in Ægyptum: ipse prævalebit adversus regem aquilonis.

9. Et intrabit in regnum rex austri, et reverterat ad terram suam.

10. Filii autem ejus, provocabunt, et congregabunt multititudinem exercitum plurimorum: et venient properans, et inundans: et reverterat, et concitatibit, et congregabunt cum robore ejus.

11. Et provocatus rex austri egredietur, et pugnabit adversus regem aquilonis, et preparabit multititudinem nimiam, et dabitum multitudo in manu ejus.

12. Et capiet multitudem, et exaltabit eos: et dejecti multi milia, sed non prævalebit.

13. Convertetur enim rex aquilonis, et preparabit multitudinem multo majorum quam prius: et in fine temporum annusque venit properans, cum exercitu magno et opibus nimis.

14. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri: filii quoque prævaricatorum populi ut exaltentur ut implant visionem, et coruent.

15. Et veniet rex aquilonis et comportabit aggrem, et capiet urbes ministrantes; et brachii austri non sustincent, et consurgent electi ejus ad resistendum, et non erit fortitudo.

16. Et faciet veniens super eum iuxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem ejus: et stabit in terra incolytæ, et consumetur in manu ejus.

17. Et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum ejus, et recta faciet cum eo; et filium feminarium dabit ei, ut ervertat filium; et non stabit, non illus erit.

18. Et convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas: et cessare faciet principem opprobrii sui, et opprobrium ejus convertetur in eum.

19. Et convertet faciem suam ad imperium terrarum, et impingeat, et corrueat, et non inventetur.

20. Et stabit in loco ejus viiissimum, et indigne decore regio: et in paucis diebus conteretur, non in furore, nec una morte violenta, ni dans un combat.

21. Et stabilit in loco ejus despactus, et non tribuet ei honor regius; et veniet clam, et obtinebit regnum in fraudulenta.

22. Et brachia pugnantis expugnabunt à facie ejus, et conterentur: insuper et dux fœderis.

23. Et post amictias, cum eo faciet colum: et ascendat, et superabat in modico populo.

24. Et abundantes et uberes urbes ingreditur: et faciet que non fecerunt patres ejus, et patres patrum ejus: rapinas, et prædam, et divitias eorum dissiperat, et contra firmissimas cogitationes inhibet; et hoc usque ad tempus.

25. Et concitatibit fortitudo ejus et cor ejus adversum regnum austri in exercitu magno: et rex austri provocabit ad bellum multis auxiliis, et fortibus opibus, et non stabunt, quia inibunt adversum eum consilia.

8. Il emmènera en Egypte leurs dieux captifs, leurs statues et leurs vases d'argent et d'or les plus précieux; et il ramènera toutes sortes d'avantages sur le roid de l'aquilon;

9. Et le roid du midi entrera dans son royaume, et reviendra ensuite dans son pays.

10. Les enfants du roid du septentrion s'agirront et lèveront de puissantes armes; et l'un d'eux marchera avec une grande vitesse, comme un torrent qui se déborde: il reviendra ensuite, et étant plein d'ardeur, il combattrà contre les forces de l'Egypte.

11. Le roid du midi étant attaqué, se mettra en campagne, et combattrà contre le roid de l'aquilon: il lèvera une grande armée, et les forces nombreuses lui seront livrées entre les mains;

12. Il en prendra un très-grand nombre, et son cœur s'élèvera. Il en fera passer plusieurs milliers au fil de l'epée; mais il ne prévendra pas.

13. Car le roid de l'aquilon viendra de nouveau; il rassemblera encore plus de troupes qu'aparavant; et après un certain nombre d'années, il s'avancera en grande hâte, avec une armée nombreuse et une grande puissance.

14. En ces temps-là plusieurs s'élèveront contre le roid du midi. Les enfants de ceux de votre peuple qui ont violé la loi du Seigneur s'élèveront aussi pour accomplir une prophétie, et ils tomberont.

15. Et le roid de l'aquilon viendra, et il fera des terrasses et des remparts, et il prendra les villes les plus fortes; et les bras du midi n'en pourront soutenir l'effort; ses plus vaillants s'élèveront pour lui résister, et ils se trouveront sans force;

16. Il fera contre le roid du midi tout ce qu'il lui plaira; et il ne se trouvera personne qui puisse subir devant lui. Il entrera dans la terre célèbre, et elle sera abattue sous sa puissance.

17. Il s'affermira dans le dessin de venir s'emparer de tout le royaume du roid du midi. Il feindra de vouloir agir de bonne foi avec lui; et il lui donnera en mariage sa fille d'une excellente beauté, afin de le perdre; mais son dessin ne lui réussira pas, et elle ne sera point pour lui.

18. Il se tournera contre les îles, et il en prendra plusieurs: et il arrêtera le prince qui doit le convrir d'approche; et la honte dont il courrait les autres rebombera sur lui.

19. Il reviendra de nouveau dans les terres de son empire, où il trouvera un piège; il tombera et il disparaîtra pour jamais.

20. Un homme très-méprisable et indigne du nom de roid prendra sa place; et il perira en peu de jours, non par une mort violente, ni dans un combat.

21. Un prince méprisé lui succédera; on ne lui donnera point le titre de roid, mais il viendra en secret; et il se rendra maître du royaume par ses artifices.

22. Un prince combattant contre lui, fera devant lui; et ses grandes forces seront détruites; comme aussi le chef de l'alliance;

23. Et après avoir fait amitié avec lui, il le trompera; il s'avancera, et se l'assujettira avec peu de troupes.

24. Il entrera dans les villes grandes et riches; et il fera ce que ne firent jamais ses pères, ni les pères de ses pères; il dissiperá leur butin, leurs dépouilles et leurs richesses; il formera des entreprises contre leurs villes les plus fortes; mais cela ne durera qu'un certain temps;

25. Sa force se réveillera, et son cœur s'animera contre le roid du midi, avec une grande armée; et le roid du midi sera provoqué à la guerre par des secours nombreux et puissants; mais ils ne demeureront pas fermes, parce qu'ils feront des entreprises contre lui.